

УДК 001.891.3

О.О. ГРАЧЕВ, кандидат технічних наук,
завідувач відділу, ДУ «Інститут досліджень
науково-технічного потенціалу і історії науки
ім. Г.М. Доброва НАН України»,
e-mail: grachov@nas.gov.ua

В.І. ХОРЄВІН, кандидат медичних наук,
старший науковий співробітник,
ДУ «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу
історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України»,
e-mail: vladkh4@gmail.com

АКАДЕМІЧНІ ОРГАНІЗАЦІЇ МОЛОДИХ УЧЕНИХ І ФАХІВЦІВ У КРАЇНАХ СВІТУ

Розглянуто діяльність Глобальної молоді академії, а також академічних організацій молодих учених (молодих академій) в окремих країнах світу та двох європейських академій. Мета молодих академій – створення можливостей для реалізації потенціалу наукової молоді та її залучення до вирішення суспільно-важливих завдань як глобального, так і регіонального значення. Наведено дані щодо молодих академій: розподіл молодих академій та їх аналогів за країнами різних регіонів світу, назва організації, рік утворення, кількість членів, кількість жінок, основні характеристики. Виділено визначальні риси молодих академій – наявність чіткого статуту, членство на підставі міжнародного рівня досліджень і соціально значущої діяльності, постійна ротація персонального та керівного складу, участь у міжнародній науково-технічній співпраці та у вирішенні питань наукової політики і освіти, взаємодія з національними науковими інституціями, включаючи академії наук, органи влади та громадські організації.

Ключові слова:

молоді академії, Глобальна молода академія, молоді вчені, академія наук, рада молодих учених.

© ГРАЧЕВ О.О.,
ХОРЕВІН В.І.,
2018

Постановка проблеми. Прогрес у розвитку науки постійно був пов'язаний із залученням молодих особистостей, які, спираючись на досвід попередників і своїх колег, знаходили нові рішення наявних проблем або визначали нові проблеми і вказували на шляхи їх вирішення. В результаті такої постійної діяльності відбуваються відкриття, роб-

ляться узагальнення, які докорінно змінюють уявлення людства про природу і суспільство.

Однією з форм організації науки є академії наук. Вони, на відміну від наукових товариств, складаються з особистей, що працюють в різних наукових галузях і випереджають за науковими (фаховими) досягненнями і рівнем освіченості інших вчених країни і багатьох іноземних фахівців [1; 2]. Академії наук більшості країн світу існують понад 70 років, а в Європі та кількох країнах Америки та Азії — понад 140 років [3]. Перебування в академічних лавах породжує певний консерватизм, необхідність виконання кваліфікаційних вимог, слідування усталеним традиціям [1; 2]. В національних академічних організаціях усіх країн світу, як це зазначено на веб-сайтах цих академій, вік більшості членів перевищує 70 років і обрання до академічних лав відбувається у віці приблизно 50 років. В Корейській академії науки і технологій дійсні члени повинні мати не менше 25 років професійного стажу [4], в Чилійській академії наук — бути у віці 35 років і старше [5]. Все це не завжди сприяє розвитку науки, реалізації нових думок у традиційних академічних реаліях, особливо в умовах жорсткої конкуренції в доступі до матеріально-технічних ресурсів.

В Німеччині, а згодом і в інших країнах, було створено так звані молоді академії; цей крок можна розглядати як спробу подолати протиріччя між організаційними реаліями і намаганням наукової молоді знайти свій шлях у сучасних умовах. Заснування Глобальної (світової) академії та її активна участь у формуванні наукової політики за участю молодих учених і стрімке зростання кількості молодих академій (2005 р. — 3 організації, 2017 р. — 46) [6] може свідчити про позитивні аспекти у створенні та діяльності академічних організацій молодих учених і фахівців. В умовах реформування науково-технічної системи України та пошуку адекватних форм організації вітчизняних учених і фахівців необхідно вивчати світовий досвід діяльності наукових організацій у різних країнах світу. Одним із аспектів цієї проблеми є вивчення розвитку академічних організацій молодих учених і фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В попередніх дослідженнях розглянуто загальні показники діяльності Молодої академії Німеччини, Глобальної молоді академії та національних молодих академій [7; 8]. Наведено дані про заснування Молодої академії Німеччини як першого національного академічного утворення (2000 р.), її діяльність із підтримки молодих вчених шляхом створення нових місць для молодих професорів, забезпечення діалогу між наукою і суспільством, виконання міждисциплінарних досліджень. В роботі [8] розглянуто кількісне зростання молодих академій, але не наведено дані щодо особливостей і основних напрямів діяльності окремих академій, їх кількісного складу, структури тощо. В попередніх роботах подано докладну інформацію про заснування Глобальної молоді академії, її участь у підтримці діяльності національних молодих академій та створенні таких організацій у тих країнах, де вони ще відсутні. Однак на сьогодні ще

не розглянуто основні статутні принципи формування персонального складу та керівних органів Глобальної молоді академії, розподіл членів за статтю, фахом тощо. Інформація щодо молодих академій та їх аналогів обмежена переліком таких організацій та часом їх заснування [8]. Автори попередніх робіт також обійшли увагою діяльність Всесвітньої академії молодих вчених, заснованої в 2004 році. Функціонування регіональних молодих академій в Європі розглянуто тільки на самому початку їх роботи.

Актуальність проблеми. Зниження популярності науково-технічної діяльності, відсутність можливостей висловити своє ставлення до подій в науково-технічній сфері, малоефективні механізми фінансування початківців, певна консервативність академічної науки — це основні причини виникнення молодіжних академічних організацій у багатьох країнах світу. Поряд із цим, заслуговує на увагу позитивний досвід діяльності молодих академій, які, спираючись на допомогу національних академій наук, громадських і міжнародних організацій та подібних структур із інших країн, успішно вирішують проблеми наукової молоді в своїх країнах. Для України це дуже актуально з точки зору пошуку шляхів допомоги молодим дослідникам, а також своєчасної реалізації їх наукового потенціалу.

Мета роботи — дослідити принципи діяльності організацій молодих учених і фахівців у глобальному, регіональному та національному контексті, визначити найбільш загальні та особливі характеристики функціонування молодих академій у різних країнах світу та їх значення для реалізації творчого потенціалу наукової молоді.

Результати дослідження. Робота основана на інформації, яка представлена у веб-просторі на сайтах, де наведено дані щодо молодих академій, та в окремих друкованих роботах.

Молода академія Німеччини. Першу самоврядну академічну організацію молодих вчених і фахівців — Молоду академію (Junge Akademie) було створено в Німеччині в 2000 році. Junge Akademie належить Берлін-Бранденбурзькій академії природничих і гуманітарних наук (Berlin-Brandenburg Academy of Sciences and Humanities, BBAW) і Національній академії наук Німеччини Леопольдина (German Academy of Natural Scientists Leopoldina). При створенні Junge Akademie передбачалось, що термін її дії як наукового проекту BBAW обмежений 10 роками. Вона фінансувалась протягом перших десяти років існування Федеральним міністерством освіти і наукових досліджень (Bundesministerium für Bildung und Forschung, BMBF) і до 2005 року — Фондом Фольксвагена. З 2011 року Junge Akademie адміністративно підпорядкована Леопольдині та через її бюджет отримує фінансування від BMBF. Нині 80 % коштів Junge Akademie надходить від BMBF, а решта фінансування в рівних частках (10 %) — від федеральної землі Саксонія-Ангальт і BBAW.

Junge Akademie є нині спільним проектом BBAW та Леопольдини, за участю яких розроблено її статут. Вона є автономною організацією стосов-

но змісту наукової діяльності та діє під юрисдикцією президентів BBAW та Леопольдіни. Junge Akademie не контролюється жодним органом цих академій, але її статутні положення відповідають аналогічним документам BBAW та Леопольдіни. В складі Junge Akademie 50 членів з німецькомовних країн, які мають статус «члена Молодої академії при Берлін-Бранденбурзькій академії природничих і гуманітарних наук і Німецькій академії натуралістів Леопольдіна». Щорічно десять членів залишають академію і стільки ж нових членів обираються. Кандидатури по черзі пропонують BBAW і Національна академія наук Німеччини, і в наступному році Junge Akademie обирає нових членів строком на п'ять років.

Самоврядність Junge Akademie проявляється також в тому, що її керівництво, президія (Präsidium), обирається її членами. Президія складається з керівника або речника (Sprecher) та чотирьох членів. Склад президії оновлюється кожен рік. При Junge Akademie функціонує рада (Der Rat der Jungen Akademie), яка є дорадчим органом, що підтримує Молоду академію в ході обговорення результатів міждисциплінарних досліджень і вибору проектів на межі науки і політики, бізнесу та культури. Члени ради призначаються на три роки в складі семи осіб, серед них є відомі учені, організатори науки та журналісти.

Кожен член Junge Akademie має дослідницький бюджет для реалізації спільних наукових проектів, який нині складає майже 30 тис. євро. Умовою для членства в Junge Akademie є видатна дисертація, яка повинна бути захищена не пізніше 3—7 років до часу виборів в Академію. Крім того, кандидат повинен згодом також опублікувати щонайменше ще одну видатну наукову статтю.

Дослідницька діяльність членів Junge Akademie здійснюється у неформальних дослідницьких групах. Нині групи працюють в таких напрямках: наукова політика, інтернаціоналізація, мистецтво та дослідження — спільні риси і відмінності, масова культура, візуалізація даних, розвиток науки, історія науки. Загалом в Академії 40 дослідницьких груп, що свідчить про участь її членів у кількох групах. Спільною рисою всіх груп є інноваційність, міждисциплінарність та експериментальний підхід. Тематика груп і результати їх роботи розглядаються і оцінюються президією та радою Молодої академії. Під час перебування в лавах Академії її члени можуть брати участь у міжнародних проектах.

Junge Akademie друкує журнал, який виходить двічі на рік, заяви, наукові статті та монографії за результатами роботи дослідницьких груп [9].

Висока наукова активність Junge Akademie, її внесок у вирішення багатьох питань взаємовідносин науки і суспільства сприяли тому, що вона стала зразком для наслідування і прикладом для аналогічних ініціатив у багатьох інших країнах. Так, у 2000 році в *Академії наук Куби* було встановлено, що частка учених віком до 40 років повинна бути не менше 10 % від загальної кількості її членів (приблизно 300 осіб), однак це академічне крило не

було організаційно відокремлено від Академії. В 2001 році встановлено категорію молодих партнерів (Asociados Jóvenes) Академії наук Куби, яких нині обирають із числа активних національних учених віком до 35 років, що висунуті організаціями-спонсорами і отримали схвалення відповідних секцій. Молоді партнери включені до персонального складу членів Академії та мають право брати участь у роботі відповідних секцій і загальних зборів. Станом на лютий 2018 р. молоді партнери склали 13,3 % від загальної кількості (309 осіб) членів Кубинської академії наук [10].

В 2003 році при Національній академії наук (НАН) Білорусі створено Раду молодих учених як громадський орган, яка разом із керівним органом НАН Білорусі (її президією) стала вирішувати актуальні питання академічної наукової молоді. *Рада молодих учених НАН Білорусі* очолює нині систему рад молодих учених в академічних установах і координує їх роботу. Основні заходи Ради молодих учених НАН Білорусі: проведення щорічних міжнародних наукових конференцій «Молодь у науці», конкурсу наукових робіт серед молодих науковців НАН Білорусі; складання запиту на матеріали та обладнання, необхідні молодим ученим для проведення наукових досліджень; організація семінарів і зустрічей молодих учених за участю членів Президії НАН Білорусі; сприяння молодим ученим у виданні монографій, участі в міжнародних конференціях і симпозіумах тощо [11].

Всесвітня академія молодих учених. Першою всесвітньою організацією в галузі науки була Всесвітня академія молодих учених (World Academy of Young Scientists, WAYS). Вона утворена в грудні 2004 р. в м. Марракеш (Марокко) спільними зусиллями ЮНЕСКО, Академії наук для світу, що розвивається (TWAS), Організації ісламського співробітництва в галузі освіти, науки і культури (Islamic Educational, Scientific and Cultural Organization) і двох організацій Марокко — Міністерства освіти і наукових досліджень і Національної комісії ЮНЕСКО. Мета WAYS — створити ресурс і мережу для молодих учених для реалізації їх енергії та досвіду. Членами WAYS могли бути активні учені віком до 40 років. 150 молодих учених з 87 країн стали учасниками першого конгресу WAYS. Волонтерський характер WAYS привів у 2008 р. до зміни її назви на Всесвітню асоціацію молодих учених, що відображало відсутність виборчого членства. За словами президента WAYS, Gaell Mainguu, «WAYS — це соціальна мережа, свого роду науковий Facebook». Приблизно третина всіх осіб, які приєдналися до WAYS, є вихідцями з Африки. Організація створила кілька платформ для підтримки молодих учених у вивченні вічної мерзлоти (Permafrost Young Researchers Network) і аграрних досліджень (Young Professionals' Platform for Agricultural Research for Development), а також всесвітній освітній проект (World Lecture Project). WAYS налічувала понад 3000 членів із понад 120 країн, і кількість молодих дослідників, що приєдналися до WAYS, збільшувалась, незважаючи на труднощі в підтримці і розвитку WAYS через її малий бюджет [12]. Нині відомості щодо поточної діяльності WAYS практично відсутні.

Академічні організації на зразок Junge Akademie недовзі було створено в Німеччині. В Гейдельберзькій академії природничих і гуманітарних наук у 2002 р. створено молодіжне крило цієї організації (Akademie-Kolleg), яке складається з 25 молодих перспективних учених землі Баден-Вюртемберг, з тривалістю членства п'ять років [13]. В 2006 р. створено молодіжний підрозділ (das Junge Kolleg) Академії природничих та гуманітарних наук і мистецтв землі Північний Рейн-Вестфалія, який об'єднує до 30 дослідників у віці до 36 років, що не мають постійної роботи, з наданням їм щорічної стипендії до 10 тис. євро протягом 4 років [14]. В Баварській академії природничих і гуманітарних наук у 2010 р. створено Молоду академію в складі 20 осіб. Кожна з цих осіб повинна бути резидентом Баварії, віком не старше 34 років і може отримувати щорічну стипендію в 12 тис. євро. Перебування в складі Молодої академії зазвичай складає три роки з можливістю подовження ще на три роки [15]. В 2015 р. створено молодіжний форум (Junges Forum der Akademie) Саксонської академії природничих і гуманітарних наук з молодих учених, яких обирають на п'ять років у кожен із трьох класів у кількості до 15 осіб [16]. Молода академія, створена в Академії природничих і гуманітарних наук та літератури в Майнці як складова її частина, нині налічує 37 осіб. Ця Молода академія об'єднує молодих учених із федеральної землі Рейнланд-Пфальц і з-поза її меж [17]. Зазначені молоді академії або їх аналоги в чотирьох федеральних землях Німеччини, як і Junge Akademie, спрямовані на соціально значущі дослідження. В якості прикладу можна згадати про діяльність молодіжного підрозділу Академії природничих та гуманітарних наук і мистецтв землі Північний Рейн-Вестфалія, члени якого в 2018 р. виконували проекти в складі таких наукових груп: політика вищої освіти, міграція, об'єктивність висвітлення в ЗМІ подій у країні, в тому числі в галузі науки, соціальні мережі, підготовка відеоінтерв'ю з дійсними членами Академії та представлення їх громадськості, наукові комунікації та визначення впливу різних засобів масової інформації на уявлення про науковий контент і його розповсюдження [14].

Організації, подібні Junge Akademie, виникли в Нідерландах (2005 рік), Австрії (2007), Судані (2007) і Пакистані (2009). В перших трьох країнах молоді академії організовані за зразком Junge Akademie як складові національних академій наук цих країн.

Створення *Національної академії молодих вчених Пакистану* відбувалось за участю учених і фахівців, які працювали в різних університетах, наукових організаціях і промисловості. Нині вона складається з учених, які живуть в країні та за її межами, що може забезпечити міжнародний рівень досліджень. Національна академія молодих вчених Пакистану — це перша організація молодих учених на азійському континенті. В ній встановлено три категорії членів. Дійсні члени (Full Membership) — це дослідники у віці до 40 років, з науковим ступенем не нижче магістра в галузі фундаментальних і прикладних наук; асоційовані члени (Partial Membership) з частковим

членством — це особи з науковим ступенем не нижче бакалавра, віком молодше 30 років; почесні члени (Honorary Membership) — це вчені з науковим ступенем (переважно PhD), старше 40 років. Академія залучає 9 авторитетних учених як радників. Поряд із об'єднанням молодих дослідників Академія бачить своїм завданням ліквідацію розриву між наукою і промисловістю для досягнення добробуту країни. Приблизно 70 членів Національної академії молодих вчених Пакистану є її представниками в університетах і наукових інститутах країни. Важливим аспектом її роботи є співпраця з Академією наук Пакистану, Радою з науки і технологій Пакистану і Пакистанським науковим фондом [18].

Глобальна молода академія (Global Young Academy, GYA) створена в лютому 2010 р. в Берліні (Німеччина) [6]. Цій події передувала попередня організаційна зустріч в 2008 р. під егідою Всесвітнього об'єднання академії наук (InterAcademy Partnership, IAP) та Всесвітнього економічного форуму, а також друга організаційна зустріч 2009 року в Даляні (Китай). Засновниками-співголовами новоствореної організації стали Грегорі Вайс, (Gregory Weiss), хімік з Каліфорнійського університету в США, і Ніцара Карунутайсіри (Nitsara Karoonuthaisiri) з Національного центру генної інженерії та біотехнологій у Таїланді [6; 19]. GYA — це організація з чітким статутом, вибірністю членів на підставі їх наукових здобутків та соціальної активності, щорічною ротацією персонального і керівного складу та значною фінансовою і науковою підтримкою від відповідних державних і міжнародних інституцій. Це також унікальна міжнародна академічна організація, що об'єднує видатних молодих учених і фахівців з різних країн світу і намагається створити національні організації молодих учених у всьому світі. Гаслом GYA є спроба бути голосом молодих учених з усього світу (the voice of young scientists around the world).

У створенні GYA взяли участь Німецька національна академія наук Леопольдина, Берлін-Бранденбурзька академія природничих і гуманітарних наук і Junge Akademie за сприяння IAP. За допомогою цих організацій GYA отримала початкове фінансування від Всесвітньої академії наук для розвитку науки в країнах, що розвиваються (TWAS), та від Фонду Фольксвагена. Офіс GYA в 2011—2016 рр. знаходився в Берлін-Бранденбурзькій академії природничих і гуманітарних наук, а з 2017 р. він розташовується в Галле, в адміністративній будівлі Німецької національної академії наук Леопольдина. Федеральне міністерство освіти і наукових досліджень Німеччини з 2014 р. забезпечує базове фінансування GYA. Для проведення щорічних загальних зборів та інших розширених проєктів GYA також отримує кошти від різних донорів і партнерів з усього світу.

Структура GYA складається зі спільноти всіх членів, які утворюють генеральну асамблею, що є керівним органом організації, та виконавчого комітету. Згідно зі статутом GYA, членами організації можуть бути активні молоді учені віком від 30 до 40 років, які отримали вчений ступінь (PhD)

не пізніше 7 років до вступу в GYA. Відбір кандидатів відбувається в декілька етапів групами міжнародних експертів на підставі трьох груп показників: дослідницька робота (публікації та цитування; історія кар'єри; нагороди та призи); неакадемічна діяльність (взаємодія з промисловістю, бізнесом, урядом і громадськими організаціями, успішна комерціалізація або широке впровадження результатів досліджень); прихильність цілям GYA, включаючи підтримку молодих дослідників на національному рівні; виконання важливих функцій у національних молодих академіях. Формування списку кандидатів та остаточний відбір нових членів проводяться відбірковим комітетом, утвореним виконавчим комітетом з урахуванням максимального збільшення регіонального, дисциплінарного та гендерного представництва в GYA. Участь нових членів у роботі GYA починається з їх залучення під час проведення щорічних загальних зборів до виборів співголів та інших членів виконавчого комітету. Особиста присутність нових членів бажана, але не обов'язкова [6].

Нові члени GYA в 2018 році представляють 34 країни, серед яких вперше обрані члени з Кот-д'Івуар, Намібії, Лівану, Панами, Перу та Албанії. Серед 45 новообраних членів — 23 жінки, що наблизило склад GYA до гендерного балансу (57 % — чоловіки та 43 % — жінки) в порівнянні з 2016 р., коли частка жінок дорівнювала 32 %. З урахуванням осіб, які були раніше членами GYA і підтримують з нею стосунки, GYA має членів з 83 країн світу.

Термін перебування в GYA — 5 років. Максимальна кількість членів GYA встановлена в 200 чоловік, що було досягнуто в 2014 році. Станом на травень 2018 року в GYA було 207 членів і ще 211 осіб, які перебували раніше в її лавах, загалом з 83 країн світу. Перевищення встановленої кількості членів (200 осіб) може бути пов'язано з тим, що відповідно до статуту члени GYA можуть призупинити перебування в її лавах через поважні причини (хвороба, догляд за дитиною, службові обставини тощо). Розподіл членів GYA за регіонами світу в 2018 р.: Азія — 30,7 %, Європа — 30,2 %, Північна Америка — 13,8 %, Африка — 12,3 %, Південна Америка — 7,4 %, Австралія — 5,4 %. Найбільше представництво мали такі країни: Канада та США — по 14 членів, Велика Британія (13), Австралія (11), Малайзії (9), Німеччина (8) та Ізраїль, Нідерланди і Туреччина по 7 осіб. Представництво інших 54 країн світу — від 1 до 6 осіб.

В 2016 р. 33 % загальної кількості членів GYA становили представники Європи, 28,5 % — Азії, 14,5 % — Північної Америки, 14 % — Африки, 6,5 % — Південної Америки, 3,5 % — Австралії. Більшість членів GYA були з Великобританії (19 осіб), США і Канади (14), Ізраїлю (9), Німеччини (8), Малайзії та Австралії (по 7), інші 47 країн світу були представлені 1—6 членами.

Професійний розподіл членів GYA постійно змінюється, що може бути пов'язано зі щорічним оновленням її персонального складу на 20 %. В 2018 році 26 % членів GYA були фахівцями в галузі фізики, 19,5 % — наук про життя, 14 % — технічних наук, 11,5% — медицини, 9 % — соціальних

наук, 8 % — гуманітарних наук, 5,5 % — математичних наук, 4,5 % — наук про Землю, 2 % — хімічних наук [6].

ГҮА підтримує активні зв'язки з міжнародними науковими організаціями, включаючи Консультативну раду Генерального секретаря ООН, Всесвітнє співтовариство академій наук, Глобальну дослідницьку раду, Об'єднаний дослідницький центр Європейського Союзу і Міжнародну раду з науки.

Органи управління ГҮА: генеральна асамблея як вищий її орган, що складається з усіх членів ГҮА, і виконавчий комітет. Останній обирається генеральною асамблеєю і складається з двох співголів, одного — резидента країн, що розвиваються, іншого — резидента розвинених країн, і дев'яти членів. Вибори співголів і членів виконавчого комітету проводяться щорічно на чергових загальних зборах таємним голосуванням. У 2017 р. співголовами обрано Tolu Oni (Південно-Африканська Республіка) і Moritz Riede (Велика Британія). В травні 2018 р. на 8-й міжнародній конференції молодих учених з 40 країн світу та щорічних загальних зборах ГҮА в Патая (Таїланд) обрано нових членів ГҮА та склад виконавчого комітету. Співголовами обрано двох жінок: К. Немшера (Connie Nshemereirwe) з Уганди та (переобрано) Tolu Oni, яка стала резидентом Великої Британії. Серед обраних дев'яти членів — 5 жінок та 4 чоловіки. Тільки двох членів виконавчого комітету, включаючи одного співголова, переобрано на новий термін, інших обрано вперше. Серед членів виконавчого комітету представники Австралії, В'єтнаму, Кампучії, Маврикію, Нігерії, США, Франції, Швеції та Японії [6].

Виконавчий комітет відповідає за розроблення стратегічного напрямку ГҮА та за програми і діяльність ГҮА. Він може призначати адміністративний персонал, очолюваний керуючим директором, який підпорядковується безпосередньо співголовам. Співголови можуть уповноважити керуючого директора представляти ГҮА і приймати рішення від їх імені.

ГҮА підтримується консультативною радою, що складається з видатних учених і організаторів науки. Нині до консультативної ради входять професор Ю. Хараяма (Yuko Harayama), член Ради з науки, технологій та інновацій Кабінету Міністрів Японії; Н. Сірілртворакул (Narong Sirilertworakul), президент Національної агенції Таїланду з науки і технологічного розвитку (National Science and Technology Development Agency in Thailand); професор М. Іванова (Болгарія) з Массачусетського університету, яка була радником Консультативної ради Генерального секретаря ООН; професор К. Марш (Kevin Marsh) з Кенії, головний радник Африканської академії наук, голова консультативної ради з малярії при Всесвітній організації охорони здоров'я; д-р У. Альбрехт (Ulrike Albrecht), голова відділу стратегічного планування та зовнішніх зв'язків Фонду А. Гумбольдта (Німеччина); Л. Нордлінг (Linda Nordling), журналістка з ПАР, яка спеціалізується в галузі наукової політики в Африці, автор численних статей в «Nature», «The Times», «Higher Education», «The Guardian» тощо; професор Л. Давидович (Luiz Davidovich), президент Бразильської академії наук; принцеса Йорда-

Таблиця 1. Розподіл молодих академій та їх аналогів між країнами різних регіонів світу

	Молоді академії	Аналоги молодих академій (рада або об'єднання молодих учених)	Кількість національних академій наук
	Назва країн		
Європа	Австрія, Албанія, Бельгія, Велика Британія (Шотландія), Данія, Німеччина, Нідерланди, Норвегія, Польща, Фінляндія, Швеція	Азербайджан*, Білорусь, Казахстан, Латвія, Росія, Узбекистан, Чорногорія	48
Північна та Південна Америка	Канада	Бразилія, Венесуела	19
Азія та Океанія	В'єтнам, Ізраїль, Індія, Індонезія, Корея, Малайзія, Нова Зеландія, Пакистан, Таїланд, Філіппіни, Шрі-Ланка, Японія		24
Африка	Гана, Ефіопія, Єгипет, Зімбабве, Кенія, Нігерія, Сенегал, Судан, Уганда, Південно-Африканська Республіка, Танзанія	Бурунді, Ліберія	24

* Академічні організації країн колишнього СРСР і Туреччини включено до Європи у зв'язку з усталеною практикою включення організацій цих країн до європейських структур

Джерело: складено авторами за даними [20].

нії Сумая (Sumaya bint El Hassan), президент Королівського наукового товариства Йорданії.

Глобальні зусилля GYA зосереджені на науці та суспільстві, науковій освіті та пропаганді, вивченні дослідницького середовища.

Члени GYA беруть участь у розробленні міжнародної наукової політики і вирішенні питань щодо створення та діяльності національних молодих академій. GYA також підтримує створення і координацію роботи національних молодих академій у всьому світі. Сайт GYA забезпечує доступ до останньої інформації про діяльність національних молодих академій [6].

Національні молоді академії. GYA має намір скоротити розрив у науковій сфері між розвиненими і країнами, що розвиваються, через об'єднання молодих учених із різних країн. Нині 35 молодих академій та 11 їх аналогів працюють у всьому світі, в тому числі 18 — в Європі, 3 — в Північній та Південній Америці, 12 — в Азії та Океанії, 13 — в Африці (табл. 1).

Слід зазначити, що академічні організації молодих учених створено в двох африканських країнах (Бурунді, Ліберія), де поки немає національних академій наук.

Інформацію щодо поточної діяльності деяких молодих академій та їх аналогів наведено в табл. 2.

З метою підтримки глобальної співпраці між молодими академіями GYA організувала першу всесвітню зустріч молодих академій в жовтні 2012 р. («Shaping the Future of Young Academies») в Амстердамі (Нідерланди) і другу — в листопаді 2015 р. у Стокгольмі (Швеція). Третя всесвітня зустріч молодих академій проходила 2017 року в Йоганнесбурзі (ПАР). Це зібрання за участі більш ніж 60 представників з 35 молодих академій та їх аналогів було присвячено питанню долучення молодих академій у цілому та молодих учених зокрема до діяльності з досягнення цілей сталого розвитку ООН.

GYA також бере участь у підтримці співпраці між молодими академіями в певних регіонах. Перша і друга регіональні конференції молодих академій Африки було проведено в 2014 і 2016 роках. Третя регіональна конференція проходила в 2018 р. в Каїрі (Єгипет). Перша Азійська національна конференція молодих академій відбулася в 2016 р., друга — в 2018 році.

Представники молодих академій з Європи зустрілися в Амстердамі (Нідерланди) 23—24 березня 2018 р. На нараді, організованій Молодою академією Нідерландів, було понад 35 учасників, що представляли 17 молодих академій та організацій, які виявили намір приєднатись до GYA в статусі молодих академій. GYA представляв її співголова Moritz Riede (Велика Британія), а також її члени Eva Alisic (Австралія) і Gergely Toldi (Угорщина) та колишній член GYA Марк Креус (Швейцарія).

В ході презентацій молодих академій було висвітлено їх нинішню діяльність, вказано на загальні проблеми та обговорено майбутні проекти співпраці. Виявилось, що багато академій займаються діяльністю в подібних галузях, таких як відкрита наука, визначення стану і перспектив кар'єрного зростання молодих учених, взаємодія зі ЗМІ та політикумом, інформаційно-пропагандистська діяльність, популяризація науки, а також висловлюють занепокоєння у зв'язку із загостренням проблем академічної свободи [6].

На засіданні також була дискусія стосовно співпраці молодих академій у досягненні цілей сталого розвитку ООН. Eva Alisic, яка є співголовою проекту міжакадемічного партнерства InterAcademy Partnership SDG «Підвищення наукового внеску у вироблення глобальної політики: стратегії для досягнення цілей сталого розвитку», вказала на потенційну роль молодих академій як стимуляторів науки в певних країнах і регіонах світу.

На зустрічі також були представлені Албанська молода академія, Естонська молода академія та Молода академія Фінляндії, створені в 2017 році. Представники ініціативних груп зі створення молодих академій в Угорщині та Швейцарії також взяли участь у вивченні моделей фінансування, формування складу та можливої співпраці [20].

Таблиця 2. Інформація щодо молодих академій

Назва організації	Рік утворення	Кількість членів	Кількість жінок, %	Головні характеристики
Молода академія (Німеччина)	2000	50	40,0	Ініціатор моделі для створення молодих академій в різних країнах і Глобальної молоді академії
Молода академія Нідерландської королівської академії наук і мистецтв	2005	49	51,0	Підтримує учених-біженців та організовує заходи для різних цільових груп дослідників в нових для них наукових напрямках з акцентом на міждисциплінарність, наукову політику, а також на взаємодію науки і суспільства
Молода академія Австрійської академії наук	2007	62	38,7	Члени Молодої академії входять до персонального складу Австрійської академії наук. Молода академія прагне до створення нових робочих місць і поліпшення умов науково-дослідницької діяльності, які забезпечують кар'єру на міжнародному рівні, сприяє збільшенню чисельності жінок у науковій сфері. Стратегія організації спрямована на заохочення міждисциплінарних досліджень і виявлення інноваційних дослідницьких напрямів
Суданська академія молодих учених	2007	Не відомо	Не відомо	
Національна академія молодих учених Пакистану	2009	70	»	Академія бачить своїм завданням ліквідацію розриву між наукою і промисловістю для досягнення добробуту країни, забезпечення форуму для молодих учених, доведення до свідомості кожного громадянина країни значущості науки та технологій у повсякденному житті. До складу організації входять учені, що працюють у країні та за її межами
Нігерійська молода академія	2010	25	25	Академія надає фінансову допомогу з підпорядкованих їй фондів, видає реферований багатодисциплінарний науковий журнал. Вона відіграє вирішальну роль у створенні лідерів серед нового покоління дослідників
Академія молодих учених Польської академії наук	2010	24	45,8	Бере участь у міжнародних наукових програмах, організовує проведення зустрічей із широкою аудиторією в діалоговому режимі, на яких молоді учені надають інформацію про свої роботи та їх зв'язок

Назва організації	Рік утворення	Кількість членів	Кількість жінок, %	Головні характеристики
Молода академія Данської королівської академії наук і літератури	2011	32	34,4	із останніми досягненнями світової науки, сприяє зміцненню зв'язків із польськими ученими, які працюють на Заході Участь у забезпеченні сучасного рівня освіти – від шкільного навчання до підготовки докторів філософії, співпраця з політичними групами та аналітичними центрами
Молода академія наук Зімбабве	2011	Не відомо	Не відомо	
Академія тайських молодих учених (Таїланд)	2011	15	46,7	Об'єднує тайських молодих учених для обміну знаннями і досвідом, підтримує внесок молодих учених у підвищення рівня науково-технологічної сфери Тайланду для вирішення поточних проблем країни
Філіппінська академія молодих учених	2011	300	Не відомо	Академія складається з дослідників, які отримали нагороди Національної академії наук і технологій
Шведська молода академія	2011	34	50	Академічна програма об'єднує депутатів і дослідників. Науковими патроном організації є Т. Візел (Torsten Wiesel), Нобелівський лауреат 1981 р., активіст у галузі прав учених (Human Frontier Science Program)
Молода академія Шотландії (Королівське товариство Единбурга)	2011	131	53	Спрямована на актуальні питання сучасності (Brexit, біженці в Шотландії, діяльність наукових рад, сучасний стан жінок-учених в Шотландії)
Молода академія наук Південної Африки	2011	50	44	Бере участь у роботі постійних комітетів Академії наук Південної Африки, виконує фрагмент міжнародної програми «1000 Girls – 1000 Future Program», яка передбачає формування навичок інноваційного програмування у дівчат із середньою освітою шляхом навчання їх у парі з кваліфікованим ментором-волонтером; займається вивченням наукового потенціалу континенту за програмою GYA, бере участь у міжнародному проєкті «Родини в науці» (Families in Science)
Молода академія Японії	2011	Не відомо	Не відомо	

Продовження табл.2

Назва організації	Рік утворення	Кількість членів	Кількість жінок, %	Головні характеристики
Молода академія (Бельгія)	2011	64	37,5	Академія працює завдяки гранту від Національної лотереї; підтримує програму «Citizen Science», яка спрямована на широку громадськість і демонструє можливість звичайних громадян (лікарів, інженерів, селекціонерів, фахівців інших професій) в удосконаленні і створенні нових знань
Молода академія Ізраїлю	2012	31	41,8	Академія виступає ініціатором збільшення представництва жінок серед молодих учених у галузі природничих, технічних і математичних наук (STEM) шляхом менторства успішних молодих учених-жінок над дослідниками-початківцями жіночої статі, а також участі молодих учених-жінок країни в навчанні дівчат у цих наукових галузях. Передбачається, що успіх може бути досягнутий завдяки неформальному спілкуванню, прикладу особистих досягнень досвідчених дослідниць
Об'єднання молодих учених – Академія наук Малайзії	2012	52	28,8	Впливає на політичні рішення, бере участь в обміні знаннями і досвідом між молодими та відомими ученими, сприяє участі молоді у вирішенні національних проблем з використанням науки і технологій на основі міждисциплінарних підходів
Академія молодих учених Шрі Ланка	2012	25 (до 100)		Академія є мостом між молодими і відомими ученими, допомагає у формуванні наукових зв'язків та підвищенні наукового рівня освіти
Молода академія В'єтнаму	2014	Не відомо	Не відомо	Члени Молодої академії – громадяни В'єтнаму, які мешкають у країні та за її межами. Встановлена категорія друзів Академії: учені старше 45 років, дипломати, суспільні діячі
Молода академія Гани	2014	»	»	
Єгипетська молода академія наук	2014	15	»	
Національна молода академія Індії	2014	20 (до 100)	»	

Назва організації	Рік утворення	Кількість членів	Кількість жінок, %	Головні характеристики
Індонезійська молода академія	2015	40	»	Академія утворена членами-засновниками для об'єднання молодих учених всередині країни шляхом проведення заходів у різних містах країни, а також для встановлення зв'язків із зарубіжними і міжнародними молодіжними науковими організаціями. Можлива участь представників різних країн
Кенійська національна молода академія наук	2014	не відомо	»	
Коледж молодих спеціалістів, художників і учених Королівського товариства Канади	2014	220	37,6	
Молода академія Норвегії	2015	20	50,0	
Національна академія молодих учених Сенегалу	2015	Не відомо	Не відомо	
Національна молода академія Уганди	2015	»	»	
Ефіопська молода академія наук	2015	20	»	
Молода академія наук Танзанії	2017	Не відомо	»	
Молода академія Албанії	2017	»	»	
Молода корейська академія науки і технологій	2017	73	6	

Продовження табл. 2

Назва організації	Рік утворення	Кількість членів	Кількість жінок, %	Головні характеристики
Молода академія Фінляндії	2017	34	44	США. Важливим завданням Академії є врахування і узагальнення думок молодих учених із питань політики та розвитку науки і технологій Для підтримки різнобічних заходів використовуються зв'язки між політичними особами, що приймають рішення, та молодими людьми, зацікавленими в науці
Рада молодих учених Національної академії наук Беларусі	2003	Не відомо	Не відомо	Проведення щорічних міжнародних наукових конференцій «Молодь у науці» та конкурсів наукових робіт серед молодих учених НАН Беларусі; подання до президії НАН Білорусі запитів щодо забезпечення молодих учених матеріалами та устаткуванням для проведення наукових досліджень; організація семінарів і зустрічей молодих учених за участю членів президії НАН Беларусі; сприяння молодим ученим у виданні монографій, участі в міжнародних наукових конференціях за межами країни
Асоціація молодих учених Латвії	2005	300	»	Організація, подібна до професійних наукових товариств
Рада молодих учених при Фонді Першого Президента Республіки Казахстан	2007	17	»	Проведення науково-популярного шоу «Science Slam – Казахстан», круглих столів для обговорення послань Президента Казахстану, надання коштів молодим ученим і студентам для участі в конференціях у країні та за її межами, а також для закордонних стажувань
Молодіжне крило Бразильської академії наук	2007	217	21,2	Молодіжне крило є партнером Бразильської академії наук, а його члени обираються регіональними віце-президентами академії з числа активних дослідників у віці до 40 років для сприяння їх кар'єрному зростанню
Рада молодих учених Російської академії наук	2009	28	Не відомо	Забезпечення житлом наукової молоді за програмою РАН, надання тисячі ставок для молодих учених відповідно до доручення Президента РФ, проведення роботи з популяризації науки в суспільстві; організація конференцій, виставок, зустрічей з науковою молоддю різних країн;

Назва організації	Рік утворення	Кількість членів	Кількість жінок, %	Головні характеристики
Венесуельське об'єднання молодих учених	2010	64	Не відомо	участь у науковій освіті школярів шляхом організації лекцій, наукових гуртків і екскурсій в лабораторіях, де працюють молоді учені
Центр молодих учених Черногорської академії наук і мистецтв	2010	72	26,4	
Ліберійська асоціація молоді для розвитку науки	2012	Не відомо	Не відомо	
Рада молодих учених і спеціалістів Національної академії наук Азербайджану	2013	5	40,0	
Рада молодих учених Асоціації жінок-учених Узбекистану	2016	Не відомо	Не відомо	
Рада молодих учених Бурунді	2016	8	»	

Джерело: узагальнено авторами на основі даних із сайтів організацій.

Співголови GYA взяли участь у одноденній конференції молодих африканських учених в Європі, яка відбулась в Тулузі (Франція) 6 липня напередодні проведення 8-го з'їзду Відкритого форуму європейської науки (European Science Open Forum, ESOF, 9—14 липня 2018 року). ESOF, створений у 2004 році компанією EuroScience, збирається по черзі в різних містах Європи і нині об'єднує понад 4 тис. дослідників, представників вищої школи, ділових кіл та журналістів з майже 80 країн світу. 40 % учасників щорічного форуму складають студенти та молоді дослідники [21].

Створення молодих академій обумовлено такими причинами як бажання молодих учених реалізувати свій інтелектуальний потенціал, неможливість висловити своє ставлення до подій в науково-технічній сфері, малоефективні механізми фінансування початківців, зниження інтересу учнівської молоді, особливо в розвинених країнах світу, до дослідницької діяльності в галузі природничих і технічних наук і недостатня увага членів національних академій наук до спілкування з молоддю [20].

Кандидати в члени молодих академій повинні, як правило, бути у віці 25—45 років, мати вчений ступінь протягом останніх 3—10 років (в Молодій академії Нової Зеландії — до 10 років, Молодій академії В'єтнаму — до 15 років), працювати на наукових посадах у країні, мати науковий авторитет і публікації в рейтингових журналах. Тривалість членства встановлюється в середньому до 5 років (в Молодій академії Австрійської академії наук — 8 років) і передбачає діяльність, спрямовану на вирішення актуальних наукових проблем і здійснення діалогу науки і суспільства. Структура новостворених організацій є приблизно однаковою. Вони складаються зі спільноти відібраних молодих учених і органів управління, які представлені загальними зборами і виконавчим органом, що обирається членами організації [20].

Формування молодих академій відбувалося по-різному: через призначення радами Національної академії наук Німеччини і Берлін-Бранденбурзької академії природничих і гуманітарних наук в разі Junge Akademie, радою Ізраїльської академії природничих і гуманітарних наук — в разі Молодої академії Ізраїлю, міністром науки і технологій ПАР — в разі Молодої академії наук Південної Африки; через обрання членів молодих академій в академіях наук Малайзії, Філіппін, Ефіопії, Польщі; в результаті діяльності ініціативних груп з майбутніх членів (Молода академія Норвегії, Національна академія молодих учених Пакистану) або відомих учених і молодих учених-засновників (Молода академія В'єтнаму, Національна академія молодих учених Уганди). Однак спільною рисою на перших кроках створення молодих академій була участь «дорослих» академічних організацій та GYA, які надавали допомогу у складанні статуту, отриманні початкового фінансування, приміщення, доступу до інформаційних ресурсів тощо.

Діяльність молодих академій (та їх аналогів), які пройшли період становлення, спрямована на вирішення актуальних проблем наукової молоді в цих країнах. У тих країнах (Австрія, Німеччина, Нідерланди, Швеція), де національні академії наук досить активно підтримують молодь та існують численні фонди, молоді академії орієнтовані на вирішення проблем, що мають загальнонаукове або важливе суспільне значення [20]. В інших країнах (колишнього СРСР, Близького Сходу та Африки), де відбувається реформування наукових систем або їх створення, молоді академії спрямовані в основному на різні види підтримки дослідницької роботи молоді, вирішення проблем її працевлаштування та життєдіяльності.

Молоді академії та їх аналоги в деяких країнах (Бурунді, Латвія, Казахстан, Ліберія, Пакистан) функціонують самостійно, а в інших є складовою частиною національних академій наук (Австрія, Азербайджан, Білорусь, Венесуела, Німеччина, Данія, Індія, Індонезія, Малайзія, Нідерланди, Польща, Російська Федерація, Чорногорія, Швеція). Водночас молоді академії деяких країн (Бельгія, Норвегія, Шрі Ланка), які заявляють про свою самостійність, використовують для роботи інфраструктуру національних академій наук. Слід зазначити, що національні організації молодих учених не всіх країн увійшли до складу молодих академій, охоплених GYA [20]. Це, наприклад, Рада молодих учених Національної академії наук Республіки Вірменія, Естонська молода академія, Рада молодих учених Національної академії наук України. До сьогодні є мало відомостей про діяльність багатьох молодих академій країн Африки та Азії.

У більшості організацій є тільки одна категорія членів — члени молоді академії, але в деяких передбачається участь закордонних дослідників (Молода академія Норвегії), в Тайській молодій академії наук і Молодій академії Шрі Ланка — дійсні члени і молоді члени. В Національній академії молодих учених Пакистану встановлено три категорії членів: особи з повним членством, особи з частковим членством, почесні члени. Ради молодих учених РАН, НАН Білорусі і України є постійними молодіжними органами при Президії цих академій і являють собою зібрання молодих учених, представників відділень, регіональних центрів та організацій молодих вчених академічних організацій [20].

Молода академія Європи (Young Academy of Europe, YAE) створена в 2012 р. групою з 11 молодих науковців з високою науковою репутацією. У січні 2017 року в YAE було 146 членів з 18 країн континенту та Ізраїлю, а в червні 2018 р. — 181 член, серед них 31,5 % жінок. Основними цілями YAE є: надання консультацій з наукової політики і аналіз її реалізації на території Європи з молодіжної точки зору.

Починаючи з січня 2014 р. YAE проводить реформування свого персонального складу, який раніше був обмежений тільки особами, що виконували гранти Європейської комісії для молодих дослідників (ERC Starting Grants). Передбачається, що членами YAE стануть видатні молоді учені, які мають лідерські здібності, широкий інтерес до науки і наукової політики в загальноєвропейському контексті і чий науковий досягнення на міжнародному рівні визнано європейськими або національними органами. Кандидати повинні проводити дослідження в ЄС або асоційованих країнах (Албанія, Боснія і Герцеговина, Фарерські острови, Ісландія, Ізраїль, Ліхтенштейн, Македонія, Молдова, Чорногорія, Норвегія, Сербія, Швейцарія і Туреччина), мати докторський ступінь протягом щонайменше 12 років до вступу до організації. Максимальна кількість членів YAE — 500 осіб, з яких 100 щорічно залишатимуть її лави, не перериваючи зв'язку з нею, а натомість обиратимуться 100 нових членів.

Органи управління YAE: рада, яка представляє YAE в Академії Європи та в інших організаціях, голова, його заступник і три відділи (фізичних та інженерних наук, наук про життя, соціальних і гуманітарних наук). Голова ради YAE і його заступник постійно запрошені для участі в засіданні ради Академії Європи і навпаки. У вересні 2017 р. обрано раду в складі 12 осіб, яка складається з голови ради, заступника голови, попереднього голови, секретаря, казначея та голови відбіркового комітету, а також голів та заступників голів кожного з трьох відділів. Голова ради М. Стюарт (Marcel Swart), професор з університету Жерони (Іспанія), фахівець у галузі хімії. На щорічних загальних зборах члени YAE обирають членів ради терміном на три роки та безпосередньо обирають голову та заступника голови YAE.

Відбіркового комітету складається з п'яти членів YAE: голови відбіркового комітету, голови YAE та голів трьох відділів. Голова відбіркового комітету веде процес відбору і пересилає список нових членів раді YAE, яка виносить остаточне рішення про прийом нових членів.

Напрямки поточної діяльності YAE: підготовка офіційних заяв спільно з іншими молодими академіями європейських країн і Глобальної молоді академією з актуальних питань наукової політики (Open Science and Open Data), поширення передового досвіду (Spreading Excellence) серед наукової молоді в країнах Східної Європи, обговорення стану досліджень в країнах Європи (The Future of UK Research and Scholarship) тощо.

Члени YAE беруть активну участь у загальноєвропейській академічній діяльності. Вони були учасниками, разом із представниками Угорської академії наук, щорічних спільних зборів Академії Європи та Європейської федерації академії природничих і гуманітарних наук у 2017 р. у Будапешті. Першу щорічну нагороду YAE було присуджено в 2017 р. на згаданому вище зібранні професору Р. Летцер (Letschert), наймолодшому ректору Університету Маастріхта, за роботи в галузі міжнародного права, особливо в галузі прав людини, зокрема меншин. Вона була головою Молодої академії Нідерландів у 2015 р. і нині бере участь у роботі ідентифікаційного комітету для відбору членів до науково-консультативного механізму (Scientific Advice Mechanism, SAM) який надає незалежні наукові рекомендації з питань політики для Європейської комісії. Другу щорічну нагороду YAE в 2018 році отримує Г. Ломбардо (Gabi Lombardo), яка є визнаним фахівцем у галузі глобального фінансування досліджень, освітньої політики та міжнародної вищої освіти, директором Європейського альянсу в галузі соціальних і гуманітарних наук, який об'єднує понад 20 організацій. Колишню голову ради YAE, професора Н. Гроберт (Nicole Grobert), призначено в 2018 р. членом науково-консультативного механізму [22].

Арабо-Німецька молода академія природничих і гуманітарних наук (Arab-German Young Academy of Sciences and Humanities, AGYA) створена в 2013 році в Берлін-Бранденбурзькій академії природничих і гуманітарних наук за участю Університету Перської затоки (Бахрейн) як перша в світі двосторон-

ня молода академія. Із 600 кандидатів з 22 країн, які виявили бажання працювати в складі AGYA, було відібрано 25 арабських і 25 німецьких вчених.

AGYA прагне створити співтовариство видатних дослідників, які знаходяться на ранній стадії своєї академічної кар'єри. Потенційними членами AGYA є молоді дослідники з Німеччини та 22 арабських країн.

Діяльність AGYA здійснюється її членами і координується керівним комітетом у складі трьох арабських і трьох німецьких членів. Вони створюють мережі партнерів із питань співпраці, зустрічаючись із політиками та керівниками академічних установ 22 арабських країн та Німеччини. AGYA має двох співголів. Професор д-р Ахмад Ель-Гуїнді обіймає посаду арабського співголови, а д-р Ян Фрізен — німецького. Спільно з іншими членами керівного комітету вони регулярно представляють AGYA на міжнародних конференціях і в провідних академічних установах Німеччини та арабського світу. Консультативна рада складається з 10 міжнародно визнаних учених, 5 — з Німеччини та 5 — з арабських країн. Одним із її основних завдань є відбір членів AGYA. Регіональні координатори AGYA та консультанти AGYA в арабському світі розташовані в Тунісі, Бейруті та Каїрі. Вони виступають координаторами між членами AGYA та поточними і майбутніми партнерами в регіоні.

Членами AGYA можуть бути особи, які отримали ступінь доктора філософії не пізніше 3—10 років до моменту подачі заявки на вступ до організації та пов'язані з університетом або дослідницькою установою в Німеччині або в арабській країні. Членство в AGYA надається на строк до п'яти років, а після цього колишні члени продовжують брати участь в її роботі залежно від оцінок їх діяльності та наявності фінансування. Обрання нових членів відбувається щорічно. Процес відбору складається з експертного огляду всіх отриманих заяв та рекомендацій кандидатів з наступним кроком експертизи, на якому консультативна рада AGYA обирає нових членів на основі цих рекомендацій.

AGYA підтримує спільні інноваційні проекти в різних наукових галузях, проекти щодо політики в галузі науки і освіти, сприяє здобуттю своїми членами міжкультурного досвіду як послів науки і культури, а також підтримує практичне застосування міждисциплінарних проектів. Члени AGYA створили нині шість робочих груп, в яких розглядаються такі теми: «Арабська і німецька освіта», «Спільна спадщина і спільні виклики», «Енергія, вода та навколишнє середовище», «Інновації», «Трансформація», «Здоров'я та суспільство».

Федеральний міністр освіти і досліджень професор Й. Ванка надала таку оцінку місії AGYA: «Наш обов'язок — активізувати науковий діалог між Німеччиною і арабським світом з огляду на поточні політичні події і виклики в Північній Африці і на Близькому Сході, які мають прямий вплив на Німеччину і Європу». У 2016 році було реалізовано 36 проектів робочих груп та 67 проектів-тандемів, тобто проектів, в кожному з яких брали участь

по одному німецькому і одному арабському досліднику. Ці проекти виконувались у понад 40 місцях 18 країн світу: в Австрії, Єгипті, Греції, Італії, Йорданії, Катарі, Кувейті, Лівані, Марокко, Об'єднаних Арабських Еміратах, Омані, Німеччині, Росії, Саудівській Аравії, Судані, Танзанії, Тунісі та Туреччині [23].

Висновки. Спільними рисами молодих академій є поширення в суспільстві значення науки і технологій для розвитку, вирішення міждисциплінарних питань на межі науки і суспільства. Функціонування молодих академій відбувається на підставі статутів у тісному зв'язку зі старшими академіями або з наглядовими радами, які складаються з досвідчених учених, організаторів науки, представників органів влади та журналістів. Молоді академії — це динамічні організації, які активно реагують на сучасні виклики. Згідно з їх статутом постійно відбувається ротація керівних органів, щорічне оновлення на 10—25 % персонального складу, залучення наукової молоді, найактивніші представники якої поповнюють лави молодих академій шляхом ретельного відбору.

Молоді академії наук існують в багатьох країнах, і їх діяльність з реалізації творчого потенціалу наукової молоді набула визнання. Водночас в інших країнах подібні організації відсутні, однак молоді учені та фахівці мають можливості для творчого і кар'єрного зростання. Це, наприклад, США, де відсутня молода академія, і Канада, де в складі Королівського товариства цієї країни успішно функціонує Коледж молодих учених і фахівців. Якщо в Німеччині є загальнонаціональна Молода академія, і подібні організації функціонують при регіональних академіях природничих і гуманітарних наук, то в сусідній Франції академічні організації молодих учених відсутні. У двох найбільших за численністю країн світу (Китаї та Індії) також подібна ситуація: в першій відсутня молода академія, в другій вона є. Все це дає підстави для висновку, що потенціал наукової молоді може реалізовуватись не тільки шляхом створення самоврядних організацій молодих дослідників, а й через спеціальні гранти та стипендії для початківців, професійні об'єднання наукової молоді тощо, однак це питання потребує спеціального розгляду.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Копелевич Ю.Х., Ожигова Е.П. Научные академии стран Западной Европы и Северной Америки. Л.: Наука, Ленинградское отделение. 1989. 416 с.
2. Академії наук країн Європи: у 2-х кн. НАН України, Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського; редкол.: О.С. Оніщенко (голова) та ін. К., 2012. Кн. 1. 648 с., Кн. 2. 1140 с.
3. Маліцький Б.А., Грачев О.О., Кубальський О.Н., Корнілов В.А., Рибачук В.П., Хоревін В.І. та ін. Національна академія наук України: статистичний і наукометричний аналіз ефективності наукового потенціалу / Гол. ред. акад. НАН України В.Л. Богданов. НАН України, ДУ «Інститут дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва». К.: Фенікс, 2016. 228 с.

4. The Korean Academy of Science and Technology [Electronic resource]. URL: <http://www.sckim@kast.or.kr>
5. The Chilean Academy of Sciences [Electronic resource]. URL: <http://www.academia-ciencias.cl>
6. Global Young Academy [Electronic resource]. URL: <http://www.globalyoungacademy.net>
7. Міжнародні та національні організації в галузі дослідження науки: короткий довідник / Відп. ред. Б.А. Маліцький, Ю.О. Храмов. ДУ «Інститут дослідж. наук.-техн. потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва». К.: Фенікс, 2017. 72 с.
8. Вашуленко О.С. Зарубіжний досвід роботи з науковою молоддю на прикладі молодіжних академій. *Наука і наукознавство*. 2018. № 1. С. 61—72.
9. Die Junge Akademie [Electronic resource]. URL: <http://www.diejungeakademie.de>.
10. Academia cubana de ciencias [Electronic resource]. URL: <http://www.academiaciencias.cu>
11. Национальная академия наук Беларуси [Электронный ресурс]. URL: <http://nasb.gov.by>
12. World Association of Young Scientists [Electronic resource]. URL: <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/science-technology/sti-policy/global-focus/young-scientists/world-association-of-young-scientists-ways>
13. Heidelberger Akademie der Wissenschaften [Electronic resource]. URL: <http://www.haw.uni-heidelberg.de/>
14. Die Nordrhein-Westfälische Akademie der Wissenschaften und der Künste [Electronic resource]. URL: <http://www.awk.nrw.de / akademie.html>
15. Die Bayerische Akademie der Wissenschaften [Electronic resource]. URL: <http://www.badw.de/de/>
16. Die Sächsischen Akademie der Wissenschaften [Electronic resource]. URL: <http://www.saw-leipzig.de/de>
17. Die Akademie der Wissenschaften und der Literatur Mainz [Electronic resource]. URL: <http://www.adwmainz.de/html>
18. National Academy of Young Scientists of Pakistan [Electronic resource]. URL: <http://www.nays.com.pk>
19. Thai Academy of Science and Technology [Electronic resource]. URL: <http://www.tast.or.th>
20. National young academies [Electronic resource]. URL: <http://globalyoungacademy.net/national-young-academies/>
21. European Science Open Forum [Electronic resource]. URL: <https://www.esof.eu/en/>
22. Young Academy of Europe [Electronic resource]. URL: <http://yacadeuro.org>
23. Arab-German Academy of Sciences and humanities [Electronic resource]. URL: <http://agya.info>

Одержано 16.07.2018

REFERENCES

1. Kopelevych Yu.Kh., Ozhyhova Ye.P. Nauchnye akademiyi stran Zapadnoyi Yevropy i Severnoyi Ameriky. L. : Nauka, Leninhradskoe otdleniya. 1989. 416 s. [in Russian].
2. Akademiyi nauk krayin Yevropy: u 2-kh kn. NAN Ukrayiny, Natsionalna biblioteka Ukrayiny imeni V.I. Vernadskoho; redkol.: O.S. Onishchenko (holova) ta in. K., 2012. Kn. 1. 648 s., Kn. 2. 1140 s. [in Ukrainian].
3. Malitskyi B.A., Hrachev O.O., Kubalskyi O.N., Kornilov V.A., Rybachuk V.P., Khoriev V.I. ta in. Natsionalna akademiia nauk Ukrainy: statystychnyi i naukometrychnyi analiz efektyvnosti naukovooho potentsialu / Hol. red. akad. NAN Ukrainy V.L. Bohdanov. NAN Ukrainy, DU «Instytut doslidzh. nauk.-tekh. potentsialu ta istorii nauky im. H.M. Dobrova». K.: Feniks, 2016. 228 s. [in Ukrainian].
4. The Korean Academy of Science and Technology. URL: <http://www.sckim@kast.or.kr>
5. The Chilean Academy of Sciences. URL: <http://www.academia-ciencias.cl>

6. Global Young Academy. URL: <http://www.globalyoungacademy.net>
7. Mizhnarodni ta natsionalni orhanizatsiyi v haluzi vyvchennya nauky: korotkyi dovidnyk / Vidp. red. B.A. Malitskiy Yu.O. Khramov. DU «Instytut doslidzhen nauk.tekhn.potentsialu ta istoriyi nauky im. H.M. Dobrova». Kyiv: Feniks, 2017. 72 s. [in Ukrainian].
8. Vashulenko O.S. Zarubizhnyi dosvid roboty z naukovoyu moloddyu na prykladi molodizhnykh akademiy. *Nauka i naukovoznavstvo*. 2018. No 1. S. 61—72 [in Ukrainian].
9. Die Junge Akademie. URL: <http://www.diejungeakademie.de>.
10. Academia cubana de ciencias. URL: <http://www.academiaciencias.cu>
11. Natsionalnaya akademiya nauk Belarusi. URL: <http://nasb.gov.by>. [in Russian].
12. World Association of Young Scientists. URL: <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/science-technology/sti-policy/global-focus/young-scientists/world-association-of-young-scientists-ways>
13. Heidelberger Akademie der Wissenschaften [Electronic resource]. URL: <http://www.haw.uni-heidelberg.de/>
14. Die Nordrhein-Westfälische Akademie der Wissenschaften und der Künste [Electronic resource]. URL: <http://www.awk.nrw.de / akademie.html>
15. Die Bayerische Akademie der Wissenschaften. URL: <http://www.badw.de/de/>
16. Die Sächsischen Akademie der Wissenschaften. URL: <http://www.saw-leipzig.de/de>
17. Die Akademie der Wissenschaften und der Literatur Mainz. URL: <http://www.adwmainz.de/html>
18. National Academy of Young Scientists of Pakistan. URL: <http://www.nays.com.pk>
19. Thai Academy of Science and Technology. URL: <http://www.tast.or.th>
20. National young academies. URL: <http://globalyoungacademy.net/national-young-academies/>
21. European Science Open Forum. URL: <https://www.esof.eu/en/>
22. Young Academy of Europe. URL: <http://yacadeuro.org>
23. Arab-German Academy of Sciences and humanities. URL: <http://agya.info>

Received 16.07.2018

О.А. Грачев, кандидат технических наук, заведующий отделом, ГУ «Институт исследований научно-технического потенциала и истории науки им. Г.М. Доброва НАН Украины», e-mail: grachov@nas.gov.ua

В.И. Хоревин, кандидат медицинских наук, старший научный сотрудник, ГУ «Институт исследований научно-технического потенциала и истории науки им. Г.М. Доброва НАН Украины», e-mail: vladkh4@gmail.com

АКАДЕМИЧЕСКИЕ ОРГАНИЗАЦИИ МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ И СПЕЦИАЛИСТОВ В СТРАНАХ МИРА

Рассмотрена деятельность Глобальной молодой академии, а также академических организаций молодых ученых (молодых академий) в отдельных странах мира и двух европейских академий. Цель молодых академий — создание возможностей для реализации потенциала научной молодежи и ее вовлечения в решение общественно значимых задач как глобального, так и национального и регионального значения. Приведены данные о молодых академиях: распределение молодых академий и их аналогов по странами разных регионов мира, название организации, год образования, количество членов, количество женщин, основные характеристики. Выделены определяющие черты молодых академий — наличие четкого устава, членство на основе международного уровня исследований и социально значимой деятельности, постоянная ротация персонального и руководящего состава, участие в международном научно-техническом сотрудничестве и

в решении вопросов научной политики и образования, взаимодействие с национальными научными институтами, включая академии наук, а также с органами власти и общественными организациями.

Ключевые слова: *молодые академии, Глобальная молодая академия, молодые ученые, академия наук, совет молодых ученых.*

O.A. Grachov, PhD (Technical Sciences), head of department,
G.M. Dobrov Institute for Scientific and Technological Potential
and Science History Studies of the NAS of Ukraine,
e-mail: grachov@nas.gov.ua

V.I. Horevin, PhD (Medical Sciences), senior researcher,
G.M. Dobrov Institute for Scientific and Technological Potential
and Science History Studies of the NAS of Ukraine,
e-mail: vladkh4@gmail.com

ACADEMIC ORGANIZATIONS OF YOUNG SCIENTISTS AND SPECIALISTS ACROSS THE WORLD

The main reasons behind the rise of young academic organizations in many countries are the decreased merit of science and technology activities, impossibilities of articulating own attitudes to the events and processes associated with science and technology, ineffective mechanisms for financing of newcomers, conservatism of academic science. Good practices of young academies which, by reliance on the assistance from national academies of sciences, public and international organizations and their colleagues from analogous entities, can deal with problems of young researchers are worth special attention. The article's objective is to analyze underlying principles of young researchers' organizations in the global, regional and national context, to find out overall and specific features in the operation of young academies across the world, and their contributions in the realization of creative capacities of young researchers.

The activities of the Global Young Academy, as well as academic organizations of young scientists (young academies) in selected countries of the world and two European academies is analyzed. The purpose of these young academies is to create opportunities for realizing the potential of scientific youth and its involvement in solving socially significant tasks of global, national and regional significance. Extensive reviews of the Young Academy (Germany), the National Academy of Young Scientists (Pakistan), the Young Academy of Europe, the Arab-German Young Academy of Sciences and Humanities are given. Detailed data on young academies are shown, including distribution of young academies and their analogues by region and country, full title of academy, year of creation, number of members, share of women, essential characteristics. It is demonstrated that the distinctive features of young academies are the existence of a clear charter, membership based on the international level of research and socially significant activities, constant rotation of members and executive bodies, participation in the international science and technology cooperation, addressing problems of science policy and education, interactions with national research institutions, including Academy of Sciences, as well as with authorities and public organizations.

Keywords: *young academies, Global Young Academy, young researchers, academy of sciences, council of young researchers.*